

Sözün değeri bilgiyle ölçülür

قَالَ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ النَّاسُ أَرْبَعَةٌ:

Halil bin Ahmed el-Ferâhîdî demiştirki insanlar dört kısımdır.

(فَرَجُلٌ يَدْرِي وَيَدْرِي أَنَّهُ يَدْرِي، فَذَاكَ عَالِمٌ فَخَذُوا عَنْهُ (أَوْ فَاتَّبَعُوهُ

Bilen ve bildiğini bilen: İşte o gerçekten âlimdir (bilgindir), ona uyun.

وَرَجُلٌ يَدْرِي وَلَا يَدْرِي أَنَّهُ يَدْرِي، فَذَاكَ نَائِمٌ فَأَيَّقُوهُ

Bilen ama bildiğini bilmeyen: İşte o uykudadır, onu uyandırın.

وَرَجُلٌ لَا يَدْرِي وَيَدْرِي أَنَّهُ لَا يَدْرِي، فَذَاكَ مُسْتَرْشِدٌ فَأَرْشِدُوهُ

Bilmeyen ve bilmediğini bilen: İşte o irşad (rehberlik) isteyendir, ona yol gösterin.

وَرَجُلٌ لَا يَدْرِي وَلَا يَدْرِي أَنَّهُ لَا يَدْرِي، فَذَاكَ جَاهِلٌ

»)). (أَوْ شَقِيٌّ) فَأَرْفُضُوهُ (أَوْ فَاحْذَرُوهُ

Bilmeyen ama bilmediğini de bilmeyen: İşte o cahildir, ondan sakının.” **Şakiyy**”

(Bedbaht/Zavallı) *Fahzerûhu*” (Ondan sakının) veya *“Farfudûhu*” (Onu reddedin/terk edin) denir.

Nefsin Hissesi:

Kendini Tanı

Ey nefsim... Bu dört sınıfı başkalarına bakarak okuma; **önce kendine bak**. Sen hangi kısımdasın? Biliyor musun, yoksa sadece bildiğini mi zannediyorsun? Hakikat, başkalarını teşhis etmekte değil; **kendini teşhis etmektedir**.

Uykuda Olan Nefis

Ey nefsim... Bazen biliyorsun ama farkında değilsin. Bildiğinle amel etmiyor, onu hatırdan tutmuyor, sanki hiç bilmiyormuş gibi yaşıyorsun. İşte bu hâl **uykudur**. Seni uyandıracak olan ise nasihat, zikir ve salihlerle beraberliktir.

Arayan Nefis

Ey nefsim... Eđer bilmiyorsan ama bunu kabul ediyorsan, bu bir eksiklik değil; **bir başlangıçtır**. Çünkü bilmediğini bilmek, ilme açılan kapıdır. Böyle bir hâl, seni hakka götürür. Yeter ki kibirle kapıyı kapatma.

“Bilmiyorum” diyebilen kişi ise ilmin kapısını açmıştır. Çünkü bu söz, bir eksiklik değil; **bir başlangıçtır**. Tevazudur, edebittir, hakikate teslimiyettir. İşte gerçek ilim de burada başlar.

En Tehlikeli Hâl

Ey nefsim... En korkulacak hâl şudur: **Bilmiyorsun ve bilmediğini de bilmiyorsun**. İşte bu, gafletin zirvesidir. Böyle biri öğrenmek istemez, nasihatten kaçır, hakikate kulak vermez. Bu hâl seni hakikatten koparır, kendi karanlığında bırakır.

Bilmeden konuşan, aslında bilgisini değil **nefsini konuşturur**. Hakikati aramaz; üstün görünmek ister. Bu yüzden sözü çoktur ama isabeti azdır. Cehaletin en tehlikeli hâli de budur: **Bilmeyip bildiğini zannetmek**.

Son Söz: Hangi Taraftasın?

Ey nefsim... Ya bilenlerden ol, ya arayanlardan... Ama sakın ne uyuyanlardan ol, ne de gaflet içinde kendini yeterli zannedenlerden. Çünkü insanı yükselten şey ilimdir; ama onu kurtaran şey **o ilmi fark etmek ve onunla yaşamaktır**.

Demek ki ey nefsim... **Bilmeden konuřmak cahilliktir; “bilmiyorum” diyebilmek ise kemâldir**. Çünkü cahil, bilmedięi hâlde konuřur; kâmil insan ise bilmediğini bilir ve haddini aşmaz.